

Schriftelijke inbreng GGD Groningen / JGZ t.b.v. Raadsbijeenkomst 12 maart

Thema: Preventie

1. De jeugdgezondheidszorg (JGZ) in het kort:

- Ziet als enige organisatie vrijwel alle kinderen in de levensloop van zwangerschap tot 18 jaar
- Heeft van oudsher een belangrijke rol in de gemeenschap
- Vormt een belangrijke schakel voor het samenwerken
- Heeft een unieke fijnmazige preventieve infrastructuur, lokaal en in de wijk
- Ouders en jeugdigen kunnen altijd en zonder verwijzing bij de JGZ terecht
- Zet in op een Kansrijke Start voor elk kind in Nederland
- Focust op het gezond & veilig opgroeien en op positief opvoeden
- Werkt zowel individueel als collectief, zowel online als offline
- Normaliseren en demedicaliseren is de kracht van de JGZ
- Zorgt voor verbinding tussen sociaal en medisch domein
- Werkt o.a. met BIG-geregistreerde artsen, verpleegkundigen en daarnaast met (ortho)pedagogen, sociaal werkers, gezondheidsbevorderaars etc.
- De taken van de JGZ liggen vast in de Wet publieke gezondheid
- De JGZ kent een wettelijk vastgesteld basispakket JGZ
- Het Landelijk Professioneel Kader - NCJ beschrijft hoe de JGZ dit basispakket aanbiedt, waarbij de nadruk ligt op aansluiten bij de behoeften van ouders en jeugdigen
- De JGZ voert naast de wettelijke basistaken ook maatwerk uit in het kader van de Jeugdwet
- De JGZ Voert taken uit volgens protocollen en richtlijnen gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek
- Is uitvoerder van het Rijksvaccinatieprogramma

2. Hervormingsagenda Jeugd en de JGZ

Het doel van de Hervormingsagenda Jeugd is ervoor te zorgen dat er minder kinderen in jeugdzorg komen en kinderen en gezinnen die hulp nodig hebben, zo snel mogelijk de juiste hulp en ondersteuning krijgen. In de Hervormingsagenda Jeugd staat dat 'het Rijk daarom o.a. samen met gemeenten, ActiZ en GGD GHOR Nederland nader uitwerkt hoe de JGZ wordt ingezet bij preventieve interventies en signalering.'

Jeugdigen en ouders met opvoed- en opgroevragen moeten op een laagdrempelige manier terecht kunnen. Dichtbij, in de wijk. Hiervoor is lokaal een stevige pedagogische basis nodig, waarbij aandacht is voor ouderschap, de context van het gezin en het brede sociale domein. De JGZ maakt onderdeel uit van deze pedagogische sociale basis, net zoals sociaal werk, kinderopvang en onderwijs. De JGZ werkt dan ook nauw samen met deze partijen en vormen naar de toekomst toe het hart voor jeugd en gezin. De focus ligt op normaliseren in plaats van medicaliseren en op context in plaats van individu. JGZ-professionals kijken met een brede blik, ook naar achterliggende factoren van gezondheidsproblemen, zoals armoede en psychische problemen ouders. Door haar sociaal-medische kennis vormt de JGZ - indien nodig - een brug naar de meer specialistische hulp: van medisch specialisten tot jeugdhulp/jeugdzorg.

3. Drie pijlers uit de Hervormingsagenda waar JGZ een belangrijke rol kan spelen

#1. Stevige lokale teams

Als we de jeugdigen en hun gezinnen écht centraal willen stellen, dan zorgen we voor helderheid, zichtbaarheid en eenvoud. Dus voor een herkenbare plek voor normaliseren, preventie en alle vragen over opvoeden en opgroeien. De JGZ-professionals onderscheiden zich door hun brede sociaal-medische kennis van het opgroeiende kind en de brede blik om ook te kijken naar

achterliggende problematiek. Hierdoor kunnen zij goed normaliseren en vroegtijdig problemen in de ontwikkeling of gezondheid van kinderen en het gezin signaleren. Door gerichte advisering, passende ondersteuning te bieden of tijdig te verwijzen, kan voorkomen worden dat gezondheid of sociale problemen ontstaan of verergeren. Hiermee kan verwijzing naar (specialistische) zorg van milde problemen worden voorkomen of - indien nodig - tijdig passende zorg worden geleverd. Daarnaast heeft de JGZ (steeds meer) een belangrijke rol in het screenen, vroegsignaleren en opsporen en speelt dan ook een belangrijke rol in de eerstelijnsvoorziening voor jeugd en gezin. Daarom is het belangrijk dat de JGZ wordt gezien als preventieve basiszorg, zodat dit bijdraagt aan eenvoud, zichtbaarheid en laagdrempeligheid. Om daadwerkelijk te bewegen naar de voorkant, en preventie als uitgangspunt te nemen, is het van belang dat de JGZ de preventieve basis is en volop in verbinding staat met de sociale basis. Vragen van inwoners – jeugdigen en volwassenen – dienen integraal benaderd te worden. Dit is onlangs ook in het advies van de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd bekrachtigd.

#2. Beleidsadvisering

De JGZ adviseert over (lokaal) preventiebeleid; de JGZ biedt wetenschappelijke (op data gebaseerde) kennis. Gecombineerd met lokaal gewortelde praktijkkennis en ervaringen van jeugdigen en ouders is de JGZ een (sparring)partner bij maatschappelijke vraagstukken over de jeugd. Daarnaast vormen zij een brug tussen verschillende belanghebbenden in de wijk, zoals ouders, kinderopvang, scholen, lokale organisaties, andere (zorg)professionals, het informele netwerk en zorgzame gemeenschappen. Zij weten de relatie tussen gezondheid en welzijn naar alle betrokken partijen duidelijk te maken.

#3. Versterken sociaal pedagogische basis

Versterking van de pedagogische basis hoort thuis aan de voorkant. JGZ-professionals zijn een vraagbaak voor ouders, verzorgers en wijkbewoners met vragen over opvoedondersteuning. Niet alleen bij (hele) jonge kinderen, maar ook bij de adolescenten. Denk bijvoorbeeld aan de verschillende ontwikkelingsfasen, zindelijkheid, stress, weerbaarheid, gezond zelfvertrouwen, (problematische-) angsten, mediagebruik en veel meer. JGZ-professionals nemen jeugd en gezin als uitgangspunt en dragen bij aan een sterke basis voor de ontwikkeling en het welzijn van hun kinderen. Ook het versterken van de eigen veerkracht staat hierbij centraal. Daarbij wordt gekeken naar de sociale context waarin het kind opgroeit. Bovendien zetten JGZ-professionals zich in voor kwetsbare groepen in de samenleving en om gezondheidsverschillen in de maatschappij te verkleinen. Door deze gezinnen te identificeren en te voorzien van specifieke ondersteuning en hulpverlening, dragen zij bij aan het verminderen van sociaaleconomische ongelijkheden en aan inclusief opgroeien.

Met de “Health in all policies”-gedachte kunnen JGZ-professionals enerzijds een bijdrage leveren aan een (lokale/regionale) visie op preventief jeugd- en gezinsbeleid en anderzijds het pedagogische klimaat in gezinnen, wijken, buurten, kinderopvang en onderwijs versterken. De JGZ onderzoekt en analyseert immers signalen en adviseert over preventieve maatregelen. Hierbij maakt zij o.a. gebruik van beschikbare data over gezondheid op wijk- of regionaal niveau. Door de JGZ duidelijk positie te geven als vrij toegankelijke voorziening in de wijk, kan zij helpen om het merendeel van de hulpvragen die via stevige lokale teams binnenkomen, af te vangen.

4. Wat kan JGZ bieden om de druk op de jeugdhulp te verlichten?

A. Versterken van de JGZ: collectieve en doelgroepgerichte preventie

De werkzaamheden van de JGZ kunnen bijdragen aan het beperken van de instroom in de jeugdzorg en het curatieve domein en het beroep op sociale voorzieningen later. Voor gezinnen waar het goed gaat, is het belangrijk hen te stimuleren en te ondersteunen gezond te blijven. Voor kwetsbare gezinnen is het belangrijk extra te investeren voor gelijke kansen. De beste

investering voor kwetsbare gezinnen is immers investeren in de kwaliteit van de eerste vijf levensjaren van kinderen, zo stelde professor James J. Heckman, econoom en Nobelprijswinnaar. Hij liet zien dat dit het meest rendeert én belangrijker nog: gezondheidsverschillen verkleint. De JGZ biedt dan ook - naast het Basispakket JGZ - diverse effectief bewezen preventieve programma's en laagdrempelige opvoedondersteuning, zoals Nu Niet Zwanger, Stevig Ouderschap, VoorZorg, Mazl en Gezonde School.

De impact en toegevoegde waarde van preventieve jeugdgezondheidszorg werd in 2012 al beschreven. In dit onderzoek is aangetoond dat een investering van 1 euro (in de geanalyseerde interventies) 11 euro oplevert. Dit is exclusief de baten van de niet geanalyseerde interventies die JGZ biedt. De winst is derhalve nog vele malen groter. Nederland heeft met de JGZ dus goud in handen. Maar we weten het onvoldoende te gelden te maken. De rol en positie van de JGZ is op veel plekken in de afgelopen decennia verengd tot een focus op meten, wegen, prikken en screenen. De brede en laagdrempelige opvoedhulp en ondersteuning en de inzet van effectieve preventieve interventies worden zeer verschillend ingekocht door gemeenten. De keuze om een preventief programma in te zetten wordt lang niet altijd op basis van de inhoud en het beoogde effect gemaakt, maar vaak ingegeven door financiële middelen en bezuinigingen. Hierdoor maakt het niet alleen uit waar de wieg staat of een ouder of kind toegang heeft tot effectieve preventieve programma's, maar het leidt er ook toe dat de JGZ niet (meer) gezien en gevonden wordt als de vanzelfsprekende partij voor vragen over opvoeden, opgroeien en gezondheid voor jeugd en gezin. De JGZ beweegt mee in een steeds veranderende wereld en in een veranderend jeugddomein. Om het goud te verzilveren, is een structurele investering noodzakelijk. Waarbij gezinnen én de professionals het vertrouwen en de ruimte krijgen om datgene te doen wat effectief en noodzakelijk is.

B. Versterken partnerschap

De JGZ is de preventieve basiszorg die samen met partners zoals de kinderopvang, onderwijs en sociaal maatschappelijk werk de (sterke) sociaal pedagogische basis mede vorm geeft. Dit zijn immers de plekken waar jeugdigen en hun ouders al komen. Hierbij kijken we naar ieders unieke meerwaarde, zodat we ouders en jeugdigen, maar ook netwerkpartners (scholen, jongerenwerk) optimaal kunnen ondersteunen. Hoe dit vorm gegeven kan worden, staat o.a. beschreven in de Handreiking: Aan de slag met kansrijk partnerschap. Hierin worden concrete voorbeelden en handvatten gegeven die zowel gemeenten als JGZ-organisaties kunnen gebruiken om te komen tot afspraken die bijdragen aan de doelen en ambities vanuit de Hervormingsagenda Jeugd.

C. Digitaal partnerschap

De opgave waar we als zorg en welzijn voor jeugd en gezin voor staan, is bekend en duidelijk: veranderingen zijn onontkoombaar om aan te sluiten bij de leefwereld van jeugd en gezin én om zorgprofessionals beter te faciliteren in hun werk. Met minder medewerkers moeten er meer mensen geholpen worden. Digitalisering is cruciaal om zorg en ondersteuning te blijven bieden aan alle jeugdigen en gezinnen. In partnerschap met aanbieders, kinderopvang, onderwijs en bovenal: de zorgzame buurt. De huidige doelgroep bestaat nu al uit een generatie waarvoor het internet vanzelfsprekend is (generatie Z en Alpha). Een generatie die zich geen leven zonder technologie kan voorstellen. Waar digitaal volop geïntegreerd is in het dagelijkse leven en die gewend is op elk gewenst moment grote hoeveelheden data te verkrijgen en te verwerken. Deze generatie wil en verwacht dus ook anders geholpen te worden in zorg en welzijn. In de JGZ zijn er tal van ontwikkelingen gaande die hier een bijdrage aan leveren, zoals diverse apps, het ontwikkelen van algoritmen, inzetten op AI, ontwikkelen van platforms door bijvoorbeeld GGD GHOR Nederland en het NCJ, inzetten op chatbots en het organiseren van regionale innovatie hubs voor het opschalen van digitalisering. De JGZ integreert en omarmt digitale technologieën in haar activiteiten om efficiënter te werken en beter in te spelen op wat de ouders en jongeren nodig hebben of wat de omgeving van ons vraagt. Dit draagt bij aan een eigentijdse dienstverlening aan ouders en jongeren.

Al zijn er ook bewegingen die juist weer meer afstand nemen van de digitale wereld. Wij realiseren ons dan ook dat de digitale samenleving ook een keerzijde heeft, zoals uitsluiting, het toenemend schermgebruik en de problematiek gerelateerd aan social media. Ook hier is professionele autonomie van belang: een juiste keuze kunnen maken in wat er nodig is en in welke vorm.